

Jag har läst

Global uppvärmning och lokal politik

**Av Ylva Uggla &
Ingemar Elander (red.) (2009)**

Pia Hellertz – mars 2015

Ett antal forskare vid Örebro universitet har undersökt hur svenska kommuner implementerar den internationella och nationella klimatpolitiken och presenterar sina analyser och rön i boken *Global uppvärmning och lokal politik*. För mig var det extra intressant att läsa boken eftersom jag själv haft min hemvist på Örebro universitet i över 35 år, både som studerande och som lärare och forskare. Redaktörerna *Ylva Uggla* är docent i sociologi och bedriver forskning om miljöpolitik och reglering, och *Ingemar Elander* är professor i statskunskap och hans forskning är inriktad mot nationell och urban miljöpolitik. Övriga författare är *Eva Gustavsson*, fil.dr. i kulturgeografi, *Rolf Lidskog*, professor i sociologi, *Mats Lundmark*, professor i kulturgeografi, *Stig Montin*, professor i statskunskap samt *Ulrika Olausson*, fil.dr. i medie- och kommunikationsvetenskap. Det är alltså ett tungt garde som ger sig i kast med uppgiften.

Global uppvärmning

Elander och Uggla inleder med att konstatera att global uppvärmning ”tveklöst är den miljöfråga som för närvarande får störst medial och politisk uppmärksamhet” (s.7). Dessutom konstaterar de att grunden för klimatpolitiken är den klimatforskning som sammanställs av *IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change*, som är FN:s klimatpanel och att syftet är att bidra till en uppbromsning av de mänskliga aktiviteter som leder till uppvärmningen, i första hand att minska utsläppen av växthusgaser som framförallt består av koldioxid.

De olika kapitelförfattarna har något olika syften med sina kapitel, men grunden är fastslagen. Samtliga accepterar den globala uppvärmningen och hotet från koldioxidutsläppen. Exempelvis skriver Olausson och Uggla i sitt kapitel *Offentlig kommunikation om klimatförändring* att den klimatförändring vi upplevt under 1900-talet ”inte kan förklaras på annat sätt än genom mänsklig påverkan på grund av utsläpp av växthusgaser” (s.46). Olausson och Uggla har gjort tre fallstudier, dels av *SMHI*, dels av klimatpropositionen *Nationell klimatpolitik i global samverkan* (prop.2005/06:172) samt dels av nyhetsrapporteringen i tre svenska dagstidningar, *Dagens Nyheter*, *Aftonbladet* och *Nerikes*

Allehanda, som är Sveriges tredje största landsortstidning med säte i Örebro. Författarna konstaterar att SMHI anser att IPCC är ett ”viktigt forum för samspel mellan klimatforskning, beslutsfattare och samhället i övrigt” (s.46). De uppfattar också att SMHI inte tvivlar på att klimatet håller på att förändras och att det ”trots osäkerheter inom klimatforskningen finns ’robusta kunskaper’, där olika mätdata samstämmigt visar på en pågående klimatförändring” (s.46), även om orsakerna även omfattar naturliga processer, som solstrålning och vulkanutbrott. Författarna betonar att osäkerheten i forskningen inte handlar om det pågår klimatförändring eller inte, utan om vilka konsekvenser den kan leda till.

Olausson och Ugglan konstaterar också att den svenska klimatstrategin, så som den uttrycker sig i klimatpropositionen, baseras på IPCC:s slutsatser och rapporter. Den kunskapsbasen varken ifrågasätts eller problematiseras (s.49). Klimatstrategin betonade vikten av att sprida information om klimatförändringarna till ”breda skikt i samhället” (s.50). En intressant uppgift var att kampanjledningen upplevde att mediernas bild av klimatförändringarna

”... var alltför mångfacetterad, vilket gör att människor uppfattar problemet som komplext och svårgripbart. Denna bild ville kampanjledningen ändra på och inför lanseringen av kampanjen formulerade den de avtryck som kampanjen skulle ge hos målgruppen” (s.51).

Det gällde att styra målgruppens tänkande och föreställningsvärld. Det fick inte framstå som om det var ett allvarligt problem som var svårt att lösa. Budskapet skulle vara: ”Växthuseffekten – ett stort problem med många enkla lösningar” (s.51). Författarna refererar här till en rapport från Naturvårdsverket.

När det gäller massmedias rapportering om klimatfrågan så fann författarna att den ”domineras av negativa och rädslo- eller skuldframkallande affektiva bilder och relaterar explicit till katastrofala följder ...” (s.54).

Det handlade om smältande isar, översvämningar, utsatta isbjörnar, skogsbränder, insektsattacker, sjukdomar och mycket, mycket mera. Ansvar för att reducera utsläppen läggs massmedia på internationell nivå och då förekommer ofta laddade affektiva bilder, medan när det gäller det lokala eller nationella ansvaret så blir språket mer ”distanserat och neutralt” och rapporterna följs inte

av de konfliktladdade, rädsla- eller skuldframkallande affektiva bilderna. Affektiva bilder och rubriker säljer tidningar. Olausson och Ugglå konstaterar avslutningsvis att ”den offentliga kommunikationen om klimatförändring i stort ligger i linje med de resultat som producerats av FN:s klimatpanel IPCC”. Författarna drar slutsatsen att det mer handlar om att ”mobilisera människor och ge legitimitet åt framtida reglering på området” (s.58).

Att påverka allmänheten

Rolf Lidskog och Ylva Ugglå diskuterar i kapitlet *Lokalt klimatarbete: Kommunen som lärande organisation* vilka styrmedel som används för att kommuner ska uppnå syftet med klimatpolitiken. Författarna berättar om en undersökning som gjorts för att utvärdera klimatkampanjen. Den visade att de som associerade ”växthuseffekt” med varmare klimat och klimatförändringar hade ökat, men också de som tyckte sig kunna göra något åt det. Det känns lite otäckt att de som har makten och resurserna med ganska enkla medel kan påverka vårt tänkande och vårt agerande och det är minst lika otäckt att vi är så lättstyrda och lättindoktrinerade. Fast om det verkligen skulle gälla något verkligt allvarligt kanske det är önskvärt. Massmedia är som vi vet tyvärr ingen hjälp när det gäller att stimulera kritiskt tänkande. De verkar lika lättstyrda. Vilka är det i så fall som styr?

Lidskog och Ugglå beskriver *klimatmodellernas* betydelse när vi ska avgöra hur vi ska se på klimatet. Klimatmodellerna introducerades i klimatforskningen på 1970-talet och har sen dess fått en betydande roll ibland annat i IPCC:s rapporter. Dock har dessa datormodeller utsatts för en hel del kritik under senare år. Boken är sex år gammal så den mer omfattande kritiken har kommit efter bokens publicering.

I november 2009, d.v.s. efter bokens publicering och strax före klimatmötet i Köpenhamn, briserade *Climategate-skandalen*. En visselblåsare avslöjade ett stort antal e-mail som skrivits av forskare på *The Climatic Research Unit of the University of East Anglia* i England, som var en liten forskningsenhet. Institutionen har kommit att spelat en mycket stor roll i klimatdebatten. Forskarna där var ansvariga för att samla och tolka temperaturdata och de konstaterade att det var en katastrofal global uppvärmning på gång. Men i e-posten avslöjades att några av de ledande forskarna hade manipulerat data för att passa teorin. Kritikerna menade sig finna bevis i e-posten för att forskarna undanhållit information, överdrivit klimathotet, undertryckt kritik och dessutom utestängt klimatskeptiker från forskningstidskrifter och FN:s klimatpanel IPCC. Till råga på allt var samma forskare involverade i arbetet med dom senaste

rapporterna från FN:s klimatpanel IPCC.¹

Detta blev dock en tillfällig katastrof för IPCC, vilket *The Guardian* konstaterar i en artikel.² Försvaret för teorin om global uppvärmning startade snabbt förklaringar och kallade det som hänt dels för en ”stöld” av e-posten och dels att kritikerna missförstått, misstolkat och förföljt forskarna, med avsikt att misskreditera klimatforskningen med mera. Forskarna blev senare rentvådda. Den brittiska teknik- och vetenskapskommittén har utrett frågan och kommit fram till att forskarna inte gjort några fel. *Ingemar Nordin*, professor i vetenskapsteori, har dock efter granskning av rapporten kommit fram till att den inte har rentvått utan bara har räddat forskarnas ansikten.³ Han avslutar rapporten med orden:

Nej, denna granskning utförd på uppdrag av UEA (University of East Anglia, mitt tillägg) avslutar knappast affären med Climategate. Brev⁴ kan läsas av alla och ingen kan förhindra att genuint intresserade forskare, politiker och allmänhet gör sin egen bedömning. Och det är många som vid det här laget gjort sig det besväret. Skadan är redan skedd, förtroendet för Phil Jones och CRU (Climatic Research Unit, mitt tillägg) är kört i botten.⁵

Den svenska ”klimatgurun” *Johan Rockström* kallade Climategate för en ”incident”.⁶ Ett par forskare undersökte allmänhetens reaktioner efter Climategate och fann att den första ”stormen” bedarrade mycket snart.

Den 22 november 2011 kom dock en ny chock för IPCC. En ny läcka visade att e-postväxlingen hade fortsatt och läckte nya 5 000 e-mails, *Climategate 2.0*.⁷ Tre teman som dyker upp i de nypublicerade e-postmeddelandena är enligt artikeln:

¹ PR-kriget mot klimatforskningen, <http://www.svt.se/nyheter/vetenskap/pr-kriget-mot-klimatforskningen-1>

En utmärkt genomgång på svenska har gjorts av professor Ingemar Nordin i artikeln "*Climategate*" är en katastrof för FN:s klimatforskare, <http://web.archive.org/web/20100202021022/http://www.newsmill.se/artikel/2009/11/27/betydelsen-av-climategate>

² 'Climategate' had only fleeting effect on global warming scepticism, <http://www.theguardian.com/environment/2014/may/20/climategate-longterm-level-climate-change-scepticism>

³ Nordin, Ingemar (2010) *Senaste rapporten om CRU*, <http://old.theclimatescam.se/2010/07/10/senaste-rapporten-om-cru/>

⁴ Brevet finns på Costella, John (2010) *The Climategate Emails*, http://scienceandpublicpolicy.org/images/stories/papers/reprint/climategate_analysis.pdf

⁵ Se fotnot nr 3.

⁶ Anders Wijkman & Johan Rockström (2014) *Den stora förnekelsen*.

⁷ *Climategate 2.0: New E-Mails Rock The Global Warming Debate*, <http://www.forbes.com/sites/jamestaylor/2011/11/23/climategate-2-0-new-e-mails-rock-the-global-warming-debate/>

- 1) Framstående vetenskapsmän som är centrala för debatten om den globala uppvärmningen vidtar åtgärder för att dölja snarare än sprida underlaget för uppgifter och diskussioner;
- 2) Dessa forskare betraktar den globala uppvärmningen som en *politiskt* fråga snarare än en balanserad vetenskaplig undersökning, och
- 3) Många av dessa forskare erkänner ärligt för varandra att mycket av vetenskapen är svag och beroende av avsiktlig manipulation av fakta och data.

F.d. meteorologen *Brian Sussman* har skrivit boken *Climategate: A Veteran Meteorologist Exposes the Global Warming Scam* (2010). Boken är en uppmaning till handling och varnar amerikaner för att deras framtid undergrävs av en falsk pseudovetenskap som syftar till att förändra och dominera varje aspekt av livet i USA och världen. Författaren har under många år varit en uppskattad programledare för en Talk Show i TV San Francisco i USA.

Fred Goldberg, docent, svensk polarforskare och klimatanalytiker skriver:

Forskarna använder sig av klimatmodeller för att visa alarmistiska framtids-scenarier. Inga av dessa modeller har kunnat verifieras och är därför utan vetenskapligt värde. En orsak till att modellerna inte kan användas är att den viktigaste faktorn som styr klimatet är molnmängden och hur den beter sig vet inte forskarna och den är därför inte inkluderad.⁸

Gösta Walin, professor emeritus, klimat- och havsforskare vid Göteborgs universitet, skriver:

IPCC bygger alla sina ”projektioner” på datorsimuleringar med antagande om förstärkande uppvärmning från vattenånga. Ingen sådan har kunnat registreras. Tvärtom har vattenånga genom moln och nederbörd en kylande effekt.

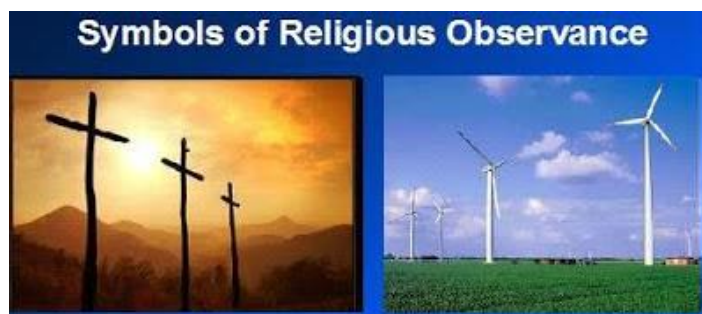
Hundratals, kanske tusentals forskare världen över tror inte på de datormodeller och de prognoser för de närmsta 100 åren som FN:s klimatpanel har utfärdat.⁹

⁸ Goldberg, Fred (utan år) *Kan människan påverka klimatet med sina CO2-utsläpp?*

⁹ Jim Prall har listat 496 forskare från hela världen som är kritiska och skeptiska till klimatforskningen, http://www.eecg.utoronto.ca/~prall/climate/skeptic_authors_table.html. O'Sullivan, John (2011) listar 50 forskare som är kritiska mot IPCC:s rapporter i artikeln *Fifty IPCC Experts Expose Washington Post Global Warming Lies*, Climate Realists Article, <http://climaterealists.com/?id=8355>
Se även *SPECIAL REPORT: More Than 1000 International Scientists Dissent Over Man-Made Global Warming Claims - Challenge UN IPCC & Gore*, <http://web.archive.org/web/20101220142918/http://www.climatedepot.com/a/9035/SPECIAL-REPORT-More-Than-1000-International-Scientists-Dissent-Over-ManMade-Global-Warming-Claims--Challenge-UN-IPCC--Gore>.

Lidskog och Uggle kommer i sin slutdiskussion fram till att ”en samsyn på en så pass mångfacetterad fråga som global klimatförändring är troligtvis inte heller önskvärd” och menar att det är ”viktigt att inte utgå från en viss syn och sedan ensidigt arbeta för att den ska få genomslag i en organisation” (s.79). De betonar vikten av kommunikation och att en god kommunikation ”kännetecknas av ömsesidighet ... I ett demokratiskt samhälle måste det alltid finnas utrymme för olika synsätt och konkurrerande perspektiv” (s.79).

Det är exakt det jag efterlyser när det gäller debatten inom klimatforskningen, men jag har, ju mer jag läst, förstått att det är en oerhört laddad fråga och att det snarare verkar som om anhängarna av teorin om den av koldioxidutsläppen orsakade globala uppvärmningen förhåller sig som om det är den enda godtagbara sanningen och att inga andra åsikter bör eller får framföras. Flera kritiker börjar jämställa förhållningssättet inom klimatforskningen med en religion och anhängarna beskrivs som ”troende” i ”klimatkyrkan”¹⁰.

Samverkan, tillväxt och nya jobb

Ett tema som återkommer i boken är vad som sker kommunalt, nationellt och globalt på grund av klimatförändringarna. De teman som tas upp både av den här bokens författare och av andra källor är *nationell och internationell samverkan*, att arbetet med klimatförändringarna leder till *tillväxt* och därmed också innebär *nya jobb*. Tjänstemän och politiker uppmuntras till att delta i internationella sammanhang (s.93), berättar Gustavsson, Elander och Lundmark i kapitlet om *Klimatpolitikens lokala geografi – exempel från svenska kommuner*. Politiker och tjänstemän deltar i nationella och internationella konferenser och nätverk. Det gäller att utveckla ny miljöteknik bland annat för bioenergi. Det gäller också att utveckla det lokala och regionala näringslivet och därmed nå nya marknader. ”Den lokala klimatpolitiken handlar således inte bara om att minska utsläppen av växthusgaser, utan även om att skapa ekonomisk tillväxt”, skriver kapitelförfattarna (s.93). Författarna refererar till en workshop som Nutek ger, *Klimathotet – nya affärsmöjligheter i spåren av larmrapporterna*. Det handlar om utveckling av ny energi- och miljöteknik. Det handlar om

¹⁰ Se exempelvis Lars Cornells anmälan till Granskningsnämnden om programmet *Mitt i Naturen* den 6 november 2014, <http://www.tjust.com/vit/2014/mittinaturen-2.pdf>

biobränsle till fjärrvärmeverk, vindkraftverk, solenergi med mera. Larmrapporterna från anhängarna till teorin om global uppvärmning verkar således delvis handla om en gynnsam ekonomisk framtid för vissa ”gröna” sektorer.

Nätverk för klimatarbetet

Gustavsson, Elander och Lundmark berättar att det av Sveriges 290 kommuner är drygt 140, ”eller knappt hälften”, med i ”ett eller flera nätverk med klimatfrågan på dagordningen och med nationell eller internationell omfattning” (s.95). Siffran gällde maj 2008. Hur det ser ut idag, sju år senare, vet jag inte. Aktivitetsgraden var olika i olika kommuner. Författarna beskriver de olika typerna av nätverk. De konstaterar också att en professionell kompetens utvecklas i nätverken som kan användas som en resurs för ”en stads politiska elit” (s.104).

Krishantering

Ylva Ugglan väcker i kapitlet *Framtiden är inte längre vad den varit: Anpassning till ett förändrat klimat* frågan om kommunernas krishantering. Stormen Gudrun fick betydelse för kommunernas nyväckta engagemang och hantering av frågor som sårbarhet och anpassning till klimatförändringar. Dessutom har översvämningar på grund av långvarigt regn aktualiserat frågan. Kommunerna har ansvar för den fysiska planeringen av att exempelvis ”vatten- och avloppsanläggningar, energianläggningar, avfallsanläggningar, sjukhus och vårdanläggningar, samt att skola och barn- och äldreomsorg fungerar” (s.110). Ugglan betonar dock att ansvaret inte bara handlar om extrema väderhändelser utan även om långsiktig anpassning till förändrade förutsättningar. Det kan handla om skogs- och jordbruk, turism och infrastruktur (s.111).

Det verkar behöva skakas om lite i samhället för att politikerna ska vakna och inse sitt ansvar. Om det sen handlar om uppvärmning eller nerkyllning, som vissa klimatforskare menar kan vara på gång, eller om det handlar om katastrofer eller till och med krig, så menar jag att det spelar mindre roll. Bara kommunala och nationella politiker och tjänstemän står på tå och är medvetna om sitt ansvar även vid kriser och katastrofer. En intressant iakttagelse jag gjort är att begreppet global uppvärmning alltmer börjat ersättas med begreppet klimatförändringar. Klimatförändringar sker ständigt, har alltid gjort och kommer alltid att göra, men nu är begreppet starkt associerat med global uppvärmning i människors medvetande.

En sak som oroar allt fler svenskar, med tanke på det alltmer spända omvärldsläget, är ju att de svenska beredskapslagren, både av livsmedel och drivmedel med mera har tömts. *Civilförsvarsförbundet* skriver i en rapport¹¹ att ”Det finns inte längre några beredskapslager sedan inträdet i EU. Inte heller EU

¹¹ *Det moderna samhällets sårbarhet*, <http://www.civil.se/wp-content/blogs.dir/1/files/2013/11/Det-h%C3%A4r-vill-vi-Det-moderna-samh%C3%A4llets-s%C3%A5rbarhet.pdf>

har några beredskapslager”. Vi gick med i EU år 1995. *Sven Lindgren*, f.d. landshövding och förbundsordförande i Civilförsvarsförbundet, skriver i *SvD Opinion* den 3 augusti 2013:

Olika myndigheter har olika ansvar och mycket kan klaras genom samverkan. Men faktum kvarstår: Vid en försörjningskris måste den enskilde klara sig själv. Det är viktigt att ta egenansvar. Det finns tyvärr ingen statlig myndighet med utpekat samlat ansvar för vår livsmedelsförsörjning. Varken myndigheterna eller politikerna talar heller om för medborgarna att om det blir kris, så får de klara sig själva.¹²

När jag var aktiv i Civilförsvarsförbundet på 80-talet hade vi medlemmar ett stort ansvar för våra bostadsområden, för skyddsrummens utseende och för kontakter med fastighetsägare och med varandra och boende om det skulle hända något drastiskt. Sen hände något inom förbundet som förändrade aktivitetsnivån. Jag har inte hållit mig à jour, även om jag fortfarande betalar medlemsavgiften.

Det låter i vilket fall som helst som om både kommunala och nationella politiker och tjänstemän borde ha viktigare saker att tänka på än de omdiskuterade utsläppen av koldioxid och den påstådda globala uppvärmning som vissa påstår skulle vara på gång, men som det inte finns trovärdiga vetenskapliga belegg för.

Det drar ihop sig

Inför det kommande klimatmötet i Paris i december 2015 verkar temperaturen i debatterna ha ökat avsevärt, mycket mer än medeltemperaturen på Jorden, som enligt skeptikerna inte har ökat alls de senaste 18 åren, vilket även IPCC har bekräftat. Klimatprofessorn *Lennart Bengtsson* berättar att amerikanska kongressledamöter har börjat förfölja enskilda kritiska klimatforskare som man anser inte har rättat in sig i ledet. Dit hör exempelvis de kända klimatforskarna professorerna *Richard Lindzén*, *John Christy*, *Judith Curry* och *Roger Pielke Jr.*¹³ Det ska bli intressant att se vad som händer i Sverige. Kritiken mot skeptikerna har funnits en längre tid, bland annat från *Uppsalainitiativets* sida¹⁴. Lennart Bengtsson gör associationer till kyrkans inkvisitorer. Han skriver:

¹² Ingen har samlat ansvar för livsmedelsförsörjningen vid kriser, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/ingen-har-samlat-ansvar-for-livsmedelsforsorjningen-vid-kriser_8394808.svd

¹³ Lennart Bengtsson (2015) *Hur klimatpolitiken har blivit ett hot mot den fria forskningen*, <http://antropocene.se/2015/march/hur-klimatpolitiken-har-blivit-ett-hot-mot-den-fria-forskningen.html>

¹⁴ *Uppsalainitiativet* startades enligt hemsidan ”hösten 2008 som ett svar på ’klimatskeptikernas’ spridande av missuppfattningar och desinformation kring global uppvärmning och forskning”, <http://uppsalainitiativet.blogspot.se/>

Det svenska sättet att bemöta sådana avvikande vetenskapliga uppfattningar sker mer komplikationsfritt genom mediernas självpåtagna tystnadsplikt då det allmänt anses politiskt olämpligt att ”ansvarskännande” medier skall uppmuntra till i deras uppfattning opåkallat kritiskt tänkande.

Efter att ha läst några amerikanska författare¹⁵ kan jag bara konstatera att samma tystande strategier förekommer även där. Lennart Bengtsson har en förklaring som verkar logisk efter vad jag läst i övrigt:

Som en följd av oron över den ökande koncentrationen av växthusgaser i atmosfären och deras effekt på jordens strålningsbalans har politiken i stigande grad engagerat sig i klimatforskningen. Av naturliga skäl har flertalet klimatforskare välkomnat detta då det har inneburit inte bara *kraftigt stigande forskningsbidrag utan också ökad visibilitet och erkännande i samhället*. Från att ha varit en ganska obetydlig verksamhet inom meteorologin har klimatforskningen under de senaste decennierna förvandlats radikalt till ett *centralt forskningsområde med allt upptänkligt politiskt stöd*. Klimatforskningen är emellertid en ung vetenskap av ett utomordentligt komplext område och det finns all anledning att skynda långsamt. (min kursivering, PH)

Bengtsson avslutar sin artikel med orden:

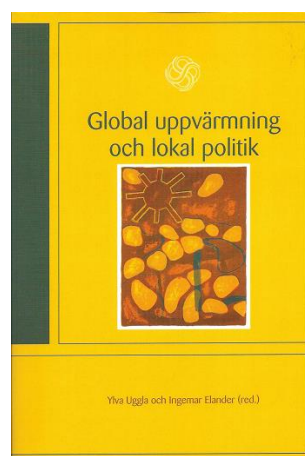
När det nu har gått så långt att seniora forskare med förstklassiga credentials skall misstänkliggöras som potentiella bedragare för att de råkar ha en annan vetenskaplig uppfattning än politikerna då har vi passerat ytterligare ett lågvattenmärke inom vetenskapen.

Ja, det är verkligen en skam för vetenskapssamhället att detta sker och att det får så förödande konsekvenser, både för allmänhetens syn på forskning en och på politiker, men också för de konkreta insatser som görs för att ”rädda planeten”.

Avslutningsvis

Örebroforskarnas bok är välskriven och läsvärd, även om jag hade önskat en mer kritisk hållning, men det var väl inte författarnas uppdrag och syfte. Det försvar jag har är att boken är gammal och mycket har hänt sen den skrevs.

Och min forskning fortsätter...

¹⁵ James Inhofe, Larry Bell, Brian Sussman och Kerry Emanuel.